

ประเพณีเลี้ยงผีปู้ย่า

ประเพณีเลี้ยงผีปู้ย่า เป็นประเพณีล้านนาทางภาคเหนือ สืบเนื่องกันมารุ่นต่อรุ่น โดยประเพณีเลี้ยงผีปู้ย่า แบบโบราณล้านนา หรือการเลี้ยงผีประจำตระกูล หรือที่เรียกกันว่าผีบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วพวกลูกหลานก็จะสร้างหอไว้ทางเบื้องทิศหัวนอน (ทิศตะวันออก) หรือในสถานที่ที่เห็นว่าสมควร บนหอจะมีหิ้งวางเครื่องบูชา เช่น พานดอกไม้ รูปเทียน น้ำตัน (คนโท) วางเอาไว้ โดยจะมีดอกไม้ รูปเทียน อาหาร หวานคาว บวงสรวงอัญเชิญดวงวิญญาณของผีปู้ย่า ให้มาสถิตอยู่ในศาล เพื่อพิทักษ์รักษาลูกหลาน ตลอดจนเครื่องญาติจะต้องถือผีปู้ย่าวางค์เดียวกัน การเลี้ยงผีปู้ย่าโดยทั่วไปจะนิยมเลี้ยงในเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน แต่ด้วยความไม่สะดวกที่ญาติพี่น้องอยู่ห่างไกลกัน นานวันจะหวนกลับบ้านในช่วงปีใหม่สงกรานต์ ก็อาจใช้ช่วงเวลานี้เลี้ยงผีก็ได้ หรือหากลำบากที่จะต้องเดินทางมาร่วมพิธีเลี้ยงผี ก็อาจขอแบ่งผีไปอยู่ในชุมชนใหม่ที่อยู่ไกลออกไป โดยการนำเอาขันหรือสลุมาขอแบ่งผี

จากแก๊สฝึบ (ต้นตระกูล) ซึ่งก็จะจัดพิธีเลี้ยงผีเพื่อบอกกล่าวผีแก๊ส จากนั้นผีแก๊สจะเป็นผู้นำเอาข้าวตอกดอกไม้มาใส่ขันไว้ และอวยพร/ให้พรแบ่งผีแก่สมาชิกไปจัดทำพิธีเอง ซึ่งเมื่อไปรับผีมาแล้วก็เอามาตั้งขันในหอผีที่ตั้งขึ้นมาใหม่ ถือเป็นสิริมงคล ความอยู่เย็นเป็นสุข ความเจริญรุ่งเรืองในหน้าที่การงานแก่เครือญาติ ขยายเป็นครอบครัวใหม่ออกไปไม่สิ้นสุด

ของที่นิยมนำมาเลี้ยงผีฝึบ แล้วแต่จะตกลงกันว่าปีนี้ถวายไก่หรือหมู ถ้าถวายไก่ก็นำมาครอบครัวละ 1 ตัว (ไก่ต้ม) ถ้าถวายหมู จะใช้ส่วนหัวของหมู เมื่อถึงฤกษ์งามยามดีในการทำพิธีเลี้ยงผีฝึบ ในเวลาเช้าตรู่ประมาณ 8.00 น. ผู้สืบทอดหรือผู้อาวุโสจะกล่าวคำบูชา พร้อมกับญาติ ๆ ที่มาร่วมพิธี จากนั้นพนมมือไหว้อธิษฐาน รอจนกว่ารูปเทียนจะวอดดับหมดเล่ม ถือว่าผีฝึบได้รับรู้และรับเครื่องไหว้แล้ว เมื่อเสร็จสิ้นพิธี ลูกหลานก็จะลาของไหว้ ได้แก่ ข้าวปลาอาหารแห้ง ผลไม้ ขนมต่าง ๆ เพื่อนำมาแจกจ่ายให้กับญาติพี่น้อง และนำไปรับประทานเพื่อความเป็นสิริมงคล นอกจากนั้นภายในงานยังเป็นสถานที่สำหรับพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ลูกหลานที่อยู่ห่างไกลได้มีโอกาสมาอยู่ใกล้กัน เด็ก ๆ ได้รู้จักสนิทสนมกันดีขึ้น ถือเป็นการขันเกลียวเครือญาติให้แน่นแฟ้นข้อห้ามตามความเชื่อ ของผีฝึบ เฉพาะฝ่ายผู้หญิง ผีฝึบได้วางไว้ดังนี้ ถ้าผู้ชายล่วงเกินจับมือถือแขนไม่ว่าในที่ลับหรือที่แจ้ง ตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ จะต้อง “เสียผี” ห้ามหวิวผมในเวลากลางคืนและห้ามส่องกระจกดูหน้าในเวลากลางคืน และห้ามชายหนึ่งชายใด ที่มีไชวงศ์ญาติถือผีเดียวกันเข้าไปเกินธรณีประตูห้องนอน (พื้นที่บริเวณห้องนอน นับจากปากประตูทางเข้าห้องนอน) ถ้าเข้าไปถือว่ามีผี ผิดผีของคู่รักที่ทะเลาะวิวาทและหย่าร้างกันไป ถ้ากลับมาคืนดีกันใหม่ จะต้องใส่ผีอีกครั้ง ไชวงศ์ญาติเดียวกันถ้าทะเลาะวิวาทกันก็ถือได้ว่าเป็นการผิดผี ผู้หญิงถ้ามีชายอื่นใดมาทำให้ต้องถือเป็นการผิดผีเหมือนกัน แม้จะหาตัวชายผู้กระทำต่อผู้หญิงไม่ได้ คนท้องจะต้องเป็นคนเสียผีเอง หรือทางเหนือเรียกว่าการ “ใส่ผี”

ปัจจุบันการเลี้ยงผีฝึบ ไม่ได้นับถือกันทุกคน หรือทุกครอบครัว จะเหลือเพียงไม่มากตามยุคสมัยที่เปลี่ยนไป การทำประเพณีการเลี้ยงผีฝึบ ก็จะลดน้อยหายไปตามกาลเวลา

แหล่งที่มาของข้อมูล

อรวรรณ สุรักษ์. (2564,14 มิถุนายน). *ประเพณีเลี้ยงผีปู่ย่า*.

<https://archives.mju.ac.th/web/?p=3983&p=3983>